

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงบรรยาย (Description Research) มุ่งศึกษาหลักสูตรนาฏศิลป์ระดับปริญญาตรีของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย ทั้งสาขานาฏศิลป์ สาขาการละคร และสาขาศิลปการแสดง โดยการวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรของสถาบันการศึกษา ทั้ง 8 สถาบัน จำนวน 12 หลักสูตร (รายละเอียดอยู่ในหัวข้อเอกสารและประชากรที่ใช้ในการวิจัย) และจากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรแล้วนำมาวิเคราะห์แยกเป็นประเด็น ตามองค์ประกอบของหลักสูตรทั้ง 3 ด้าน อันได้แก่ ความมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร และเนื้อหาวิชาเฉพาะ พร้อมทั้งศึกษาแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรนาฏศิลป์ โดยสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นให้อาจารย์ผู้สอนหลักสูตรนาฏศิลป์ระดับปริญญาตรีของสถาบันอุดมศึกษาในปีการศึกษา 2540 ที่เป็นประชากรตอบเพื่อหาความสอดคล้อง

เอกสารและประชากรที่ใช้ในการวิจัย

เอกสารและประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. เอกสารหลักสูตรนาฏศิลป์ ระดับปริญญาตรีของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย และกระทรวงศึกษาธิการ ทั้งในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคที่ปรากฏในปีการศึกษา 2540 ดังแสดงไว้ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนหลักสูตรนาฏศิลป์ ระดับปริญญาตรีของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย

สังกัด	สถาบัน	หลักสูตร	สาขาวิชา
ทบวงมหาวิทยาลัย ของรัฐ (ส่วนกลาง)	1. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	1. ศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต 2. อักษรศาสตรบัณฑิต 3. นิเทศศาสตรบัณฑิต	นาฏศิลป์ ศิลปการละคร สื่อสารการแสดง การละคอน ศิลปะการแสดง
	2. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	4. ศิลปศาสตรบัณฑิต	
	3. มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒ ประสานมิตร	5. ศิลปศาสตรบัณฑิต	
ทบวงมหาวิทยาลัย ของรัฐ (ส่วนภูมิภาค)	4. มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวัง สนามจันทร์ นครปฐม	6. อักษรศาสตรบัณฑิต	นาฏศาสตร์
	5. มหาวิทยาลัยสงขล านครินทร์ วิทยาเขต ปัตตานี	7. ศิลปศาสตรบัณฑิต (หลักสูตร 2 ปีต่อเนื่อง)	ศิลปะการแสดง
ทบวงมหาวิทยาลัย (เอกชน)	6. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ	8. นิเทศศาสตรบัณฑิต	ศิลปะการแสดง
กระทรวงศึกษาธิการ	7. สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล	9. ศึกษาศาสตรบัณฑิต	นาฏศิลป์ไทย
	8. สถาบันราชภัฏ	10. ครุศาสตรบัณฑิต 11. ครุศาสตรบัณฑิต (หลักสูตร 2 ปี หลัง อนุปริญญา)	นาฏศิลป์ นาฏศิลป์
		12. ศิลปศาสตรบัณฑิต	นาฏศิลป์และการ ละคร

2. อาจารย์ผู้สอนนาฏศิลป์หลักสูตรระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2540 ของสถาบันอุดมศึกษาจำนวน 121 คน ทั้งนี้เพราะประชากรมีจำนวนน้อย จึงศึกษาจากประชากรทั้งหมด (ประกอบ กรรณสูตร, 2525) และลักษณะของกลุ่มประชากรที่เลือกมาเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ซึ่งเรียกว่า กลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sample) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า Expert Choice Sample (บุญธรรม กิจปริคาปริสุทธิ, 2527) รายละเอียด แสดงไว้ในตารางที่ 2 และ ตารางที่ 3

ตารางที่ 2 จำนวนอาจารย์ประจำผู้สอนหลักสูตรนาฏศิลป์ระดับปริญญาตรีของสถาบันอุดมศึกษา ปีการศึกษา 2540

สถาบัน	หลักสูตร / สาขาวิชา	อาจารย์ผู้สอน
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	ศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขานาฏศิลป์	6
	อักษรศาสตรบัณฑิต สาขาศิลปการละคร	8
	นิเทศศาสตรบัณฑิต สาขาสื่อสารการแสดง	คาดว่าจะเปิดทำการสอน ในปีการศึกษา 2542
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาการละคร	6
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร	ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาศิลปการแสดง	4
มหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม	อักษรศาสตรบัณฑิต สาขานาฏศาสตร์	6

ตารางที่ 2 (ต่อ)

สถาบัน	หลักสูตร / สาขาวิชา	อาจารย์ผู้สอน
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี	ศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต (หลักสูตร 2 ปีต่อเนื่อง) สาขาศิลปการแสดง	8
มหาวิทยาลัยกรุงเทพ	นิเทศศาสตรบัณฑิต สาขาศิลปการแสดง	3
สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล	ศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขานาฏศิลป์ไทย	15
สถาบันราชภัฏ	ครุศาสตรบัณฑิต สาขานาฏศิลป์	
	ครุศาสตรบัณฑิต (หลักสูตร 2 ปี หลัง อนุปริญญา) สาขานาฏศิลป์	
	ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขานาฏศิลป์และการแสดง	65
รวม		121

ตารางที่ 3 สถาบันราชภัฏที่เปิดสอนหลักสูตรนาฏศิลป์ระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2540

กลุ่มสถาบัน	ลำดับที่	สถาบันราชภัฏ	ครุศาสตรบัณฑิต (หลังอนุปริญญา)	ครุศาสตร บัณฑิต	ศิลปศาสตร บัณฑิต	จำนวน อาจารย์
ล้านนา	1	เชียงใหม่	✓	-	-	4
พุทธชินราช	1	พิบูลสงคราม	-	✓	-	2
	2	นครสวรรค์	-	✓	-	2
	3	กำแพงเพชร	-	✓	-	3
	4	เพชรบูรณ์	-	✓	-	2
อีสาน-เหนือ	1	อุดรธานี	-	✓	-	4
อีสาน-ใต้	1	บุรีรัมย์	-	✓	-	3
ศรีอยุธยา	1	พระนครศรีอยุธยา	✓	-	-	5
	2	ฉะเชิงเทรา	-	✓	-	3
	3	เทพสตรี	✓	-	-	2
ทวาราวดี	1	นครปฐม	-	✓	-	5
ทักษิณ	1	สงขลา	-	✓	-	5
รัตนโกสินทร์	1	สวนสุนันทา	✓	✓	✓	9
	2	จันทระเกษม	✓	-	✓	6
	3	บ้านสมเด็จ	-	✓	-	5
	4	พระนคร	-	✓	-	5

ที่มา : สถิติการศึกษา 2539 สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) โดยดำเนินการเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) และส่วนที่ 2 เป็นการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรนาฏศิลป์ในอนาคต ดังนั้นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จึงแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

เครื่องมือประเภทที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์เอกสาร ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้น โดยผ่านความเห็นชอบของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ได้แก่

1. ตารางวิเคราะห์องค์ประกอบของหลักสูตร แบบตรวจสอบรายการ (Checklist) โดยอาศัยแนวคิดของทิสนา แชมมณี (2535) เป็นแนวทาง
2. ตารางวิเคราะห์ ความมุ่งหมาย ของหลักสูตร โดยอาศัยสารบบ จำแนกความมุ่งหมายทางการศึกษา (Taxonomy of Education Objectives) ของบลูมและคณะ (Bloom et al. 1981) แปลโดย อุทุมพร ทองอุไทย (2523) เป็นแนวทาง

เครื่องมือประเภทที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ศึกษาความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนนาฏศิลป์หลักสูตรปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษา โดยผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิทางนาฏศิลป์ จำนวน 5 คน (ภาคผนวก) นำประเด็นต่าง ๆ ที่ได้จากการสัมภาษณ์ และจากการศึกษาเอกสารหลักสูตร มาสร้างเป็นข้อคำถามในแบบสอบถามมาตรฐานประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบเลือกตอบ 3 ข้อ และเติมคำลงในช่องว่าง 2 ข้อ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาหลักสูตรนาฏศิลป์ระดับปริญญาตรีในอนาคต โดยแบ่งเป็น ด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตรจำนวน 6 ข้อ และมีคำถามปลายเปิดในตอนท้าย ด้านโครงสร้างของหลักสูตร 5 ข้อ และมีคำถามปลายเปิดในตอนท้าย ด้านรายวิชาในหมวดวิชาเฉพาะแบ่งเป็นรายวิชาพื้นฐาน 7 ข้อ รายวิชาเฉพาะหรือวิชาเอก 16 ข้อ และมีคำถามปลายเปิดในตอนท้าย ด้านการผลิตบัณฑิตและภาวะการมีงานทำของบัณฑิต โดยแบ่งเป็น ด้านคุณลักษณะของบัณฑิต 14 ข้อ และภาวะการมีงานทำ 13 ข้อ และมีคำถามปลายเปิดในตอนท้าย เกี่ยวกับแนวโน้มของหลักสูตรนาฏศิลป์ระดับปริญญาตรีในอนาคต

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ข้อมูลที่เป็นเอกสารหลักสูตร และเอกสารที่เกี่ยวข้องอัน ได้แก่ ข้อมูลของสถาบันผู้วิจัย ได้ติดต่อขอข้อมูลเกี่ยวกับเอกสารหลักสูตร ทั้ง 12 หลักสูตร จากทบวงมหาวิทยาลัย และสถาบันซึ่งเป็นเจ้าของหลักสูตรโดยเก็บรวบรวมด้วยตนเอง

2. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ อันได้แก่

2.1 ข้อมูลของสถาบันต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรนาฏศิลป์ระดับปริญญาตรี ทั้ง 12 หลักสูตร จำนวน 8 สถาบัน ในด้านบุคลากร หรืออาจารย์ผู้สอน นักศึกษา และงบประมาณ โดยสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับหลักสูตรและแต่ละสถาบัน

2.2 แนวคิดหรือความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิทางนาฏศิลป์ และทางหลักสูตรอุดมศึกษา จำนวน 5 คน เกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรนาฏศิลป์

ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

3. ข้อมูลจากแบบสอบถาม อันได้แก่ แบบสอบถามอาจารย์ผู้สอนนาฏศิลป์หลักสูตรปริญญาตรี จำนวนประมาณ 121 คน ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยส่งแบบสอบถามและขอรับแบบสอบถาม ทั้งด้วยตนเองและทางไปรษณีย์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจะศึกษาวิเคราะห์ใน 3 ประเด็น ความวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตรนาฏศิลป์ระดับปริญญาตรีของสถาบันอุดมศึกษา โดยการวิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสารหลักสูตร โดยจะวิเคราะห์เป็นรายสถาบัน และแต่ละหลักสูตร นอกจากนี้จะวิเคราะห์หลักสูตร โดยดูความสอดคล้องกับแผนส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมแห่งชาติด้วย

2. วิเคราะห์องค์ประกอบของหลักสูตรนาฏศิลป์โดยแยกวิเคราะห์เป็นรายหลักสูตรเกี่ยวกับองค์ประกอบที่สำคัญ คือ

2.1 ความมุ่งหมายของหลักสูตร จัดทำตารางวิเคราะห์เพื่อแสดงว่าความมุ่งหมายของหลักสูตรได้ระบุพฤติกรรมด้านพุทธิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ไว้ครบถ้วนหรือไม่และกำหนดคุณลักษณะของบัณฑิตไว้อย่างไร นำเสนอเป็นตารางประกอบคำบรรยาย

2.2 โครงสร้างของหลักสูตร วิเคราะห์โดยอาศัยเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี ของทบวงมหาวิทยาลัย พ.ศ.2532 เป็นแนวทาง ทำการวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรว่าเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานหรือไม่ ได้แก่ การแบ่งหมวดวิชา จำนวนรายวิชา และจำนวนหน่วยกิต เป็นต้น วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบวิเคราะห์แล้วนำเสนอเป็นตาราง ประกอบคำบรรยาย

2.3 เนื้อหาวิชาของหลักสูตร วิเคราะห์เนื้อหาวิชาในหมวดวิชาชีพเฉพาะ โดยอาศัยทฤษฎีทางการละครและเอกสารหลักสูตร นาฏศิลป์ ในประเทศไทย และของต่างประเทศ คือ มหาวิทยาลัยนอร์ทเวสเทิร์น (โอเวสต์ตัน) ซึ่ง ดร.แจ็ก กัวร์แมน ได้จัดให้เป็นมหาวิทยาลัยอันดับหนึ่งทางสาขานาฏศิลป์และการละครในระดับปริญญาตรี (Gourman Report, 1996) เป็นแนวทาง มีลักษณะเป็นตารางเลือกตอบปลายเปิด โดยพิจารณาจากแนวตั้งเขปรายวิชา (Course Description) ว่ามีลักษณะเนื้อหาจัดอยู่ในรูปแบบใด นำเสนอข้อมูลเป็นตารางประกอบคำบรรยาย

2.4 เปรียบเทียบองค์ประกอบของหลักสูตรนาฏศิลป์ทั้ง 12 หลักสูตร ตามผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของหลักสูตร ผลการเปรียบเทียบเสนอเป็นตาราง ประกอบคำบรรยาย

3. วิเคราะห์แนวทางในการพัฒนาหลักสูตรนาฏศิลป์ระดับปริญญาตรี ในส่วนนี้ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

3.1 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ทรงคุณวุฒิทางนาฏศิลป์ จำนวน 5 คน นำประเด็นต่าง ๆ ที่ได้จากการสัมภาษณ์มาสร้างเป็นข้อคำถาม ในแบบสอบถาม มาตรฐานประมาณค่า เพื่อสอบถามกลุ่มอาจารย์ผู้สอนนาฏศิลป์หลักสูตรปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษา

3.2 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของอาจารย์ผู้สอน โดยใช้ค่าสถิติในการวิเคราะห์ มาคำนวณหา ค่ามัธยฐาน (Median) และ พิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) ของแต่ละข้อความ เพื่อดูทิศทางของกลุ่มประชากรว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่ เมื่อพบว่ามีคำตอบที่ได้สอดคล้องกัน จึงคำนวณหาค่าฐานนิยม และนำค่าสถิติที่ได้มาแปลผล

มัธยฐาน (Medium)

จากแบบสอบถามมาตรฐานประมาณค่า 5 ช่วงคะแนน แต่ละช่วงคะแนนมีความหมายดังนี้

5	คะแนน หมายถึง	ความเหมาะสมที่จะเป็นไปได้มากที่สุด
4	คะแนน หมายถึง	ความเหมาะสมที่จะเป็นไปได้มาก
3	คะแนน หมายถึง	ความเหมาะสมที่จะเป็นไปได้ปานกลาง
2	คะแนน หมายถึง	ความเหมาะสมที่จะเป็นไปได้น้อย
1	คะแนน หมายถึง	ความเหมาะสมที่จะเป็นไปได้น้อยที่สุด

ฐานนิยม (Mode)

คำนวณหาค่าความถี่คะแนนจาก 1 ถึง 5 ของแต่ละข้อคำถาม ระดับคะแนนใดที่มีความถี่สูงสุดถือเป็นค่าฐานนิยมของข้อนั้น ในกรณีที่มีความถี่สูงสุดของระดับคะแนนเท่ากัน และระดับคะแนนนั้นอยู่ติดกัน จะถือเอาค่ากลางระหว่างคะแนนทั้งสองนั้นเป็นฐานนิยมของข้อความนั้น ส่วนกรณีที่มีความถี่สูงสุดของระดับคะแนนเท่ากัน แต่ระดับคะแนนไม่ได้อยู่ติดกัน จะถือว่า ระดับคะแนนทั้งสองนั้นเป็นฐานนิยมของข้อนั้น

พิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range)

ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ คำนวณได้จากค่าความต่างควอไทล์ที่ 3 กับควอไทล์ที่ 1 โดยแปลความหมายตามเกณฑ์ดังนี้

ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์มีค่าไม่เกิน 1.50 แสดงว่า ทักษะที่มีต่อข้อความนั้น สอดคล้องกัน

ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์มีค่าสูงกว่า 1.50 แสดงว่า ทักษะที่มีต่อข้อความนั้น ไม่สอดคล้องกัน

3.3 วิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร การตรวจสอบ การสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และแนวคิดของผู้วิจัยโดยการวิเคราะห์เนื้อหา อภิปรายผล นำเสนอแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรนาฏศิลป์ระดับปริญญาตรี

การรายงานผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ในส่วนต่าง ๆ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร นำเสนอโดยการบรรยาย
2. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของหลักสูตร นำเสนอเป็นรายหลักสูตรในลักษณะตารางประกอบคำบรรยาย
3. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบองค์ประกอบของหลักสูตรทุกสถาบัน นำเสนอในลักษณะตารางเปรียบเทียบ ประกอบคำบรรยาย
4. ผลการวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนาหลักสูตรนาฏศิลป์ระดับปริญญาตรีในอนาคต นำเสนอในลักษณะตารางแสดงค่าสถิติที่คำนวณได้ ประกอบคำบรรยาย